

Yeni Ekonomik Düzendeki Bütçe Sistemlerindeki Değişim Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu*

Yrd. Doç. Dr. Esra SİVEREKLİ DEMİRCAN

Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, İ.İ.B.F., Maliye Bölümü, BİGA

ÖZET

Devletin ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirme araçlarından en önemlisini bütçe oluşturmaktadır. Ekonominin yönlendirilmesi ve düzenlenmesinde, ekonomi politikasının yürütülmesinde bütçe içerisinde yer alan kalemlerin sınıflandırma tekniğini oluşturan bütçe sistemleri büyük bir öneme sahiptir. Bu açıdan içerisinde bulunduğumuz küreselleşme sürecinin yaratmış olduğu yeni ekonomik düzende kamu hizmetlerinde sonuç analizine dayalı olan performans esaslı bütçeleme sistemi bütçeleme anlayışında kabul görmeye ve uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye bu yolda 2006 yılında yürürlüğe giren 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ilk adımlarını atmış ve kamu kurum ve kuruluşlarında girdi-çıkı analizine dayalı performans esaslı bütçeleme sistemi uygulaması başlamıştır. Bu süreçte Türk kamu mali yönetiminin yeniden yapılandırılması ve kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması mümkün olmuş iken, diğer yandan sisteme uyumu güçleştiren bazı sorunlar gündeme gelmiştir. Çalışmada kullanılan yöntem Türk Kamu Mali Yönetiminin teorik olarak analizine imkan vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Ekonomik Düzen, Bütçe, Performans Esaslı Bütçe Sistemi, Türkiye.

The Changing Period of Budget Systems in the New Economic Order and the Harmony of Turkish Public Finance

ABSTRACT

Budget is the most important tool of government to perform its economic activities. The budget systems which form the classification techniques of the units that take place in directing and ordering the economy and in carrying out the economy policy, have a crucial role. In this context, result oriented performance based budgeting system in public services has been accepted and practiced widely in the new world order created by globalization process in which we live. On this way, Turkey took its first steps with the Public Finance Administration and Control Law numbered 5018 that went into effect in 2006 and the practice of performance based budgeting system which is input-output oriented has begun in public institutions and organizations. In this period, the reorganization of Turkish Public Finance Administration and efficiency in public services have been realized. However, some problems that make the harmony difficult to the system have taken place. The method used in this study has provided an opportunity to analyze Turkish Public Finance Administration on theoretical grounds.

Keywords: New Economic Order, Budget, Performance Based Budgeting System, Turkey.

I- GİRİŞ

İçerisinde bulunduğumuz 21. yüzyılda, önceki dönemlere nazaran etkisini arttıran küreselleşme olgusu tüm dünya ekonomilerini yakından etkileyen bir süreç olmuştur. Yaşanan bu oluşum içerisinde gelişmiş ülkeler; kapılarını rekabete açarak devlet-ekonomi ilişkilerinde yeni adımlar atmaya başlamışlardır. Dünya ülkelerinin ekonomik, sosyal ve siyasi entegrasyonunu öngören

*Çalışmanın olgunlaştırılmasında çok değerli emeklerini esirgemeyen Prof. Dr. Nihat FALAY'a teşekkürü bir borç bilirim.

küreselleşme, devlet anlayışını da yakından etkilemiş ve devletin görev, rol ve fonksiyonlarında değişimler ortaya çıkmıştır.

Devlet anlayışında meydana gelen gelişmelere paralel olarak devletin mali alandaki görev, rol ve sorumlulukları da değişime uğramış ve yeni ekonomik düzenin temelleri atılmaya başlamıştır. Yeni ekonomik düzen bu süreçte yer alan tüm ekonomik oluşumları ve yeniden şekillenen politikaları yakından etkilemiştir. Yeni ekonomik düzenin ve bu düzenin ortaya çıkardığı yeni devlet anlayışının etkilediği unsurlardan birisi de bütçe sistemleri olmuştur. Bu düzende; mali disiplinin sağlanması çerçevesinde daha önceki dönemler de amaç olarak benimsenen ancak borçlanmanın olağan bir kamu geliri olarak yoğun olarak kullanılması nedeniyle tam olarak gerçekleştirilemeyen denk ve kurallara dayalı bir bütçe politikasının gerçekleştirilmesi amacıyla performans değerlendirme esasına dayalı bütçeleme sistemi geçerli olmaya başlamıştır.

Türkiye'nin küreselleşmenin getirmiş olduğu yeni ekonomik düzende yerini almak uğrunda vermiş olduğu çabalardan birini, bütçe anlayışında ortaya koyduğu gelişmeler oluşturmuştur. Söz konusu gelişmeler ışığında yapılan kanuni düzenlemeler ve uygulamalar bütçe sistemlerini yakından etkilemiştir. Kamusal mali alanda disiplin ve şeffaflığı sağlama çabaları, denk bütçe kuralının yeniden tesis edilmeye çalışılması ve performans değerlendirme esasına dayalı bir bütçe anlayışı Türkiye'deki yeni bütçe anlayışını oluşturmuştur.

Çalışmada, bütçe sistemlerini yakından etkilemesi nedeniyle yeni ekonomik düzenin getirmiş olduğu yeni devlet anlayışına değinildikten sonra yeni anlayışın bütçe sistemlerine yansımaları değerlendirilecektir.

II- KÜRESELLEŞMENİN GETİRDİĞİ SÜREÇTE YENİ EKONOMİK DÜZEN

Küreselleşme kavramı, esas itibarıyla 1980'li yılların ortalarında ortaya çıkmış bir kavramdır. Globalleşme, uluslararasılaşma veya evsenselleşme şeklinde de ifade edilen bu kavram, genel olarak ülkeler arasında, özellikle ekonomik ilişkilerde sınır ötesi faaliyetlerin artışı ifade etmektedir. Nitekim, küreselleşme son yıllarda ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri etkilemeye başlamıştır. Aynı şekilde küreselleşme, sınır tanımayarak ülkeler arasındaki dışsallıkların ve uluslararası yayılmaların meydana gelmesine katkıda bulunmuştur (Tanzi, 1998:32).

Ulaşım ve iletişim maliyetlerinin azalması neticesinde ortaya çıkmış olan küreselleşme ile mallar, hizmetler, sermaye, bilgi ve insanların sınırları aşmasının önündeki engellerin kaldırılması amaçlanmıştır. Yine küreselleşmeyle birlikte, mevcut kurumların yanı sıra sınırlar arasında çalışacak yeni kurumlar yaratılmıştır. Yalnızca sermaye ve malları değil teknolojiyi de sınırlar arasında dolaştıran uluslararası kuruluşlar küreselleşmeye büyük bir güç sağlamıştır (Stiglitz, 2002:31). Diğer yandan, küresel ölçekte serbest rekabet, yaratıcı ve girişimci insan kaynaklarını özgür kılmış ve teknolojik ilerlemeyi hızlandırmıştır (Soros, 2003:3).

Liberalleşme eğilimlerinin hız kazandığı küresel dünya düzeni, çoğu ülkenin ekonomik kalkınma politikaları konusundaki düşünme bağlarını değiştirmiştir. Pek çok gelişmekte olan ülkede endüstrileşme ve yoksullukla ilgili geleneksel kalkınma kaygılarının yerini uluslararası rekabetçilik hedefi almıştır (Rodrik, 2000:13). Nitekim bu bağlamda küreselleşme; uluslararası ticaret, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, kısa dönemli sermaye akışları, bilgi ve işgücü dolaşımından oluşan temel unsurları içermektedir (Stiglitz, 2003:510). Diğer yandan, ekonomik küreselleşmenin temel unsurları aynı zamanda yeni ekonomik düzenin de temelini oluşturması bakımından önemlidir.

A- YENİ EKONOMİK DÜZENİN TEMELLERİ

Landefeld'e (2000) göre; yeni ekonomi, gelir dağılımında eşitliğin sağlandığı, işsizlik ve enflasyonun düşük olduğu, yüksek yatırım oranlarının ve verimliliğin söz konusu olduğu, kişi başına milli gelirden ve GSMH'da artışların geçerli olduğu temel özelliklerini yansıtan ideal düzendir. Bu değişikliklerin arkasındaki itici güçler ise; küreselleşmenin etkisi ile artan uluslararası rekabet ile maliyetlerin azalması olmuştur. 1990'lı yılların ortalarından itibaren etkisini arttıran yeni ekonomik düzenin temel taşlarını; iletişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte, yeni mal ve hizmetlerde artış, finansal piyasalarda yenilikler ve yeni ödeme teknikleri, maliyetlerde azalma ve kalite ve etkinlik arayışlarındaki gelişmeler oluşturmuştur (Landefeld, 2000:1). Samuelson'a (2001) göre, bilgisayarların iletişim teknolojisinde kullanımı ile birlikte bilgi teknolojisindeki hızlı gelişmeler de yeni ekonominin temel karakteristik özelliği olarak ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme ile birlikte doğmuş olan yeni ekonomi anlayışı; birçok ülkenin uluslararası ticarete açılarak daha hızlı kalkınmasını sağlamıştır. Asya kıtasının büyük bir bölümünde bu gelişmeyi çevre kirliliği ile mücadele veya gelir dağılımında adaletin sağlanması alanlarında görmek mümkündür. Bununla birlikte, yeni ekonomi kapsamında piyasaya giren yabancı firmalar; yeni teknolojilerle tanışmaya, yeni piyasalara ulaşılmasına ve yeni sanayilerin oluşmasına yol açmıştır (Stiglitz, 2002:26).

B- DEĞİŞEN DÜNYADA DEĞİŞEN DEVLET ANLAYIŞI

Küreselleşme süreci ile birlikte dünya, 21. yüzyıla yeni ekonomi anlayışını içeren düzenin yapı taşlarından oluşan bir ortamda girmiştir. Bilgi ve iletişimin ön plana çıktığı bu süreç dünya ülkelerinde ekonomik ve toplumsal yaşamı çok yönlü olarak etkilemiş ve bu etkileşim yeni devlet düzenini ortaya çıkarmıştır. Bu değişim doğrultusunda günümüz Dünyası'nda devlet kavramına farklı işlev ve görevler yüklenmeye başlamış ve öncelikle devletin ekonomik rolü yeniden düzenlenmiştir. Devlet ile iktisadi yaşam arasındaki ilişki devletin müdahaleci olma işlevini değil, düzenleyici ve denetleyici olma işlevini ön plana çıkarmaya başlamıştır.

Devletin mali alandaki rolünün genişliğinin göstergelerinden biri, toplam kamu harcamalarının GSYİH içerisindeki reel payıdır. Öte yandan toplam kamu

harcamalarının kompozisyonundaki değişiklikler de devletin mali alandaki rol ve fonksiyonlarındaki değişim konusunda ipucu vermektedir (Aktan vd., 2004:27).

Uluslararası ekonomik entegrasyonun ardında kısmen, ulaşım ve iletişim maliyetlerini düşüren teknolojik değişimlerin olduğu bir gerçektir (Rodrik, 2000:19). Bu değişim devlet anlayışını da yakından etkilemiş ve dünya devletleri bilgi ve iletişimin yoğun olarak kullanıldığı devletler olma yolundaki çabalarını arttırmışlardır. Son dönemlerde ortaya çıkan ve etkisi hızla tüm dünyaya yayılan küreselleşme sürecindeki devlet anlayışı; sivil toplum düzeninin kurulması ve kurumsallaşmanın sağlanması yönünde katılıma dayalı bir kurum olma gerekliliği fikrini de ön plana çıkarmıştır.

Devletin değişen rolüne ilişkin temel fonksiyonların gerçekleştirilmesinde kamu kesimi ile birlikte piyasa kesiminin de önemli rolü olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle; içerisinde bulunduğumuz küreselleşme sürecinde bilgi ve iletişim maliyetlerinin düşmesiyle birlikte hızlanan teknolojik gelişmelerin piyasa ekonomisine entegrasyonu, çevrenin korunmasına yönelik tedbirlerin alınması ve uygulanması, toplam kalite anlayışının özel kesimde uygulanması ve katılımcı devlet anlayışının gerçekleştirilmesinde piyasa kesiminin önemli bir payı vardır.

C- YENİ EKONOMİK DÜZENİN KAMU MALİ YÖNETİM ANLAYIŞINA YANSIMALARI

Dünya ekonomisinde 1970'li yılların sonundan itibaren başlayan ve 80'li yıllarda hızlanarak devam eden yapısal değişiklikler ekonomik ilişkilerin daha karmaşık bir yapıya bürünmesine yol açmıştır. Kuşkusuz, bu değişim içerisinde kamu sektörünün ekonomik ve mali faaliyetlerde bulunması bir önceki dönemden farklı olarak daha profesyonel bir yaklaşımı ve çabayı gerektirmiştir. Bu anlamda kamu sektörünün özellikle aşağıda üç madde halinde sıralanan özelliklere sahip olması etkin ve verimli çalışan kamu sektörünün teminatları olarak görülmüş ve bir çok ülke bu amaçlar üzerine kurulu reform programları geliştirmiş ve uygulamıştır. Bunlar (Maliye Bakanlığı, 2004:68-69);

- Yeterince bilgilendirilmiş bir kamusal karar alma sürecinin oluşturulması,
- Hizmetin üretilmesinde gerek siyasi ve gerekse bürokratik/teknik sorumlulukların net bir şekilde tespiti ve birbirlerinden ayrıştırılması,
- Gerçekleştirilmesi hedeflenen amaçlara hızlı bir şekilde karşılık veren ve etkin çalışan bir sistemin teşvik edilmesi.

Yeni ekonomik düzende kamu sektörünün yukarıda ifade edilen amaçları kamu mali yönetiminde yerine getirecek şekilde yeniden yapılandırılması bazı temel ilkeleri de beraberinde getirmiştir. Bu ilkeler kamu maliyesinde performans yönetiminin alt öğeleri olan etkinlik ve verimliliğin sağlanması için gerekli olan ilkelerdir. Nitekim yeni ekonomik düzenin kamu maliyesi alanında öngördüğü en önemli niteliklerden birisini *performans yönetimi* oluşturmaktadır.

Yeni ekonomik düzende kamu mali yönetiminde ön plana çıkan ilkelerden bir diğeri *mali disiplin*in sağlanmasıdır. Mali politika kuralları ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte; mali disiplinin bir ülke ekonomisinde

sağlanması iki temel özelliği gerektirir. Bunlardan ilki, mali disiplinin, orta vadede ülke açısından genel bir politika olması, diğeri ise kısa vadede konjonktürel istikrarsızlıkları giderebilme yeterliliğinde olmasıdır (Annett and Jaeger, 2004:23). Bu kapsamda kamu mali yönetiminde mali disiplinin sağlanması amacıyla denk bütçenin uygulanabilirliği ve borçlanma politikasının makro ekonomik koşullar dikkate alınarak yeniden yapılandırılması ekonomide belirleyici role sahip olmuştur.

İçerisinde bulunduğumuz küreselleşme sürecinde devletin, makro ekonomik istikrarın ve mali disiplinin sağlanmasında kilit rol oynamasını sağlayan bir diğeri ilke **mali saydamlık**tır. Mali saydamlık; hükümetin yapısının ve fonksiyonlarının, mali politika planlarının, kamu sektörü hesaplarının ve mali hedeflerinin kamuoyuna açık olmasıdır (Maliye Bakanlığı, 2004a:62).

Yeni ekonomik düzende kamu mali yönetiminde yukarıda ifade edilen ilkelerin gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde; kamu mali yönetiminde denetimin sağlanması, ekonomide uyulması gereken temel ilke ve esasların belirlenmesi ve bu amaca eşlik edecek çok yıllık bütçeleme, orta ve uzun vadeli mali plan gibi düzenlemelerin yapılması, kamu mali yönetiminde etkinliği arttıracak şekilde kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, mali politikaların bir yansıması niteliğindeki bütçe politikasının devletin ekonomi yönetiminde oynadığı rol ve fonksiyonlarını gerçekleştirecek yönde ve mali saydamlığı sağlayacak şekilde düzenlenmesi ilkeleri de değişim sürecinde yer alan temel ilkeleri oluşturmaktadır.

III- YENİ EKONOMİK DÜZENİN BÜTÇE SİSTEMLERİNE YANSIMASI

1980'li yıllar hem ekonomik hem de siyasi anlamda önemli değişimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı yıllar olmuştur. Bu dönemin başlamasıyla dünya konjonktürü "politik" iktisadın temel değişim işaretlerini vermiş ve strateji ve politika oluşumunun temellerinin atıldığı dönem olarak tarihe geçmiştir (Maliye Bakanlığı, 2004a:68). Nitekim küreselleşmenin hız kazandığı 1980 sonrası dönemde devletlerin büyük bir kısmı bütçelerini ekonomi politikasının yönlendirilmesinde bir araç olarak kullanmaya başlamıştır.

A- YENİ EKONOMİK DÜZENDE PERFORMANS ESASLI BÜTÇELEME SİSTEMİ

İçerisinde bulunduğumuz küreselleşme süreci, kamu kesiminde devletin ekonomik rol ve fonksiyonlarının yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. Bu kapsamda dünya ülkelerinde ortaya çıkan ekonomik krizler, dünya iktisadi doktrinlerinin hızla değişimi ve gelişimi ve ülkeler arasında yaşanan hızlı siyasi gelişmeler kamu kesiminde yeniden yapılandırmaları zorunlu kılmıştır. Devletin, kamu ekonomisinin temel değişkenleri olan kamu gelir ve kamu giderlerinin hacim ve bileşimlerini ekonomik görevlerine göre yeniden düzenleme zorunluluğu bütçe anlayışını ve dolayısıyla bütçe sistemlerini de yakından

etkilemiştir ve performans bütçe sistemi tüm dünyada kamu mali yönetiminde etkili olmaya başlamıştır.

1- Gelişim Süreci

Performans bütçe ilk olarak, 1912 yılında A.B.D.'de Başkan Taft tarafından kurulan Ekonomi ve Etkinlik Komisyonu'nun (Commission on Economy and Efficiency), kamu harcamalarının verimliliğinin ve maliyetinin hesaplanabilmesi ve faaliyetlerinin fonksiyonel sınıflandırılması ile ilgili çalışmalar yapmasıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonraları bu kavram 1949 yılında kurulan ve Devletin Yürütme Organını Düzenleme Komisyonu (The Commission on Organisation of the Executive Branch of the Government) adı verilen I. Hoover Komisyonu tarafından, kısmen daha önceki bütçeleme çalışmalarında sağlanan gelişmeler üzerine bir temel oluşturulması düşüncesiyle, bütçe reformu olarak önerilmiştir. Böylece, "İcraat Bütçesi", "İş Bütçesi", "Edim Bütçesi", "Yürütme Bütçesi" adını alan performans bütçe Hoover Komisyonu'na tam bir tanıma da kavuşturulmuştur (Edizdoğan, 1989:144).

1980'li yıllardan itibaren dünyada yaşanan gelişmeler neticesinde, bütçe sistemlerindeki değişime; Avustralya, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, Yeni Zelanda, İsveç, Britanya ve A.B.D. de uyum göstererek performans esaslı bütçe sistemini uygulamaya başlamışlardır.

2- Performans Esaslı Bütçe Sistemi ve Nitelikleri

Performans esaslı bütçeleme; kaynak tahsisinde etkinliğin sağlandığı ve stratejik planlamanın ön plana çıktığı, kamu kesiminde girdi ve çıktılar arasında ilişki kurmayı amaçlayan, gelecek dönemlerde öngörülen hedeflere ulaşmada etkinliği ve bütçe-plan ilişkisinin kurulmasını sağlayan bir bütçe sistemi olarak ortaya çıkmıştır (Mcgill, 2001:379).

Performans bütçelemenin en önemli iki temel ögesi; kaynak dağılımında etkinliği arttırmak ve kamu harcamalarında verimliliği sağlamaktır (Robinson and Brumby, 2005:12). Kamu harcamalarının kullanımında etkinliğin sağlanmasında önemli bir araç konumunda olan performans bütçe sisteminin kamu mali yönetimine uyumlaştırılması; performans bütçe sistemine uyum yeteneği, yasal, hukuksal ve yönetsel kurumların işleyişi ve performans bütçe sisteminin politik ve yönetsel açıdan benimsenmesi olmak üzere üç ana özelliğe bağlıdır (Andrews, 2004:334-337).

Özellikle 1990'lı yıllardan sonra OECD ülkelerinde uygulama şansı bulan performans esaslı bütçeleme sistemi, Diamond'a göre; her birimin performans göstergelerinin net olarak belirlenmesi, ilgili karar birimlerinin yetkilerinin artırılması ve performans sonuçlarının net olarak ortaya konulması açısından önemlidir (Diamond, 2002:11)

Mcgill'e göre (2001); ise performans bütçe sistemi; performans ile ilgili kaynak dağılımının ve stratejik temelin ortaya konulmasını sağlayan bir bütçe sistemi olup, sistemin gerektirdiği unsurlar; stratejik rapor ile girdi, çıktı, etkinlik ve sonuçtur.

Maliye Bakanlığı tarafından 2004 yılında hazırlanan "Performans Esaslı Bütçeleme Rehberi"ne göre; performans esaslı bütçeleme, kamu idarelerinin ana

fonksiyonlarını, bu fonksiyonların yerine getirilmesi sonucunda gerçekleştirilecek amaç ve hedefleri belirleyen, kaynakların bu amaç ve hedefler doğrultusunda tahsisini ve kullanılmasını sağlayan, performans ölçümü yaparak ulaşılmak istenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını değerlendiren ve sonuçları raporlayan bir bütçeleme sistemidir (Maliye Bakanlığı, 2004b:12).

Sonuç itibariyle; performans esaslı bütçeleme sistemi, harcamacı birimlerde performans göstergelerinin belirlenerek bu göstergeler doğrultusunda belirlenen amaçlara ulaşılmasını hedefleyen ve böylece kamu ekonomisinde kaynak dağılımında etkinliği öngören, makro ekonomik hedeflere ulaşılabilirliği bünyesindeki stratejik plan, etkinlik analizi gibi uygulamalarla değerlendirebilen ve kamu ekonomisinde sonuç odaklı bir anlayışa dayalı olan bütçe sistemidir.

B- KAMU MALİ YÖNETİMİNE PERFORMANS ESASLI BÜTÇE SİSTEMİNİN GETİRDİKLERİ

Makro ekonomik istikrarın sağlanmasında bütçenin rolü son derece önemlidir. Bu süreçte uygulanan bütçe sistemi ise bütçenin başarısını yakından etkileyen bir unsurdur. Diğer yandan, ekonomide mali kuralların tesis edilmesi; yıllık bütçeleme sürecinin orta vadeye yayılması, gelecekteki bütçe koşulları hakkında gerçekçi tahminlerin ortaya konulması ve bütçe istikrarının mümkün olduğunca siyasi çıkarların dışında tutulması gibi bütçe ile ilgili bazı ilkelere de sıkı sıkıya bağlıdır (Schick, 2003:8-9).

Yukarıdaki ilkeler ışığında makro ekonomik istikrarın ve bu kapsamda mali disiplinin sağlanmasında bütçede aranan yeni öğeler; *çok yıllık bütçeleme süreci, mali saydamlık, hesap verilebilirlik ve performans ölçümü*dir (Bakınız: Tablo 1). Bu öğelerin gerçekleşmesini sağlayan ise performans esaslı bütçe sistemidir.

Klasik bütçeleme anlayışında geçerli olan açık bütçe anlayışı ülke ekonomilerinde özellikle 1929 Büyük Dünya Ekonomik Krizinden sonra borçlanmanın olağan bir kamu geliri olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ortaya çıkmış bir anlayıştır. Diğer yandan, klasik bütçeleme süreci daha çok gelir-gider dengesi üzerinde dururken yeni bütçe anlayışında performans denetimi önem kazanmaya başlamıştır. Klasik bütçe anlayışındaki yasama, yürütme, yargı denetimi ise yeni bir boyut kazanarak, bu denetimlerle birlikte kamuoyu denetimi de uygulamadaki yerini almıştır.

Devlet faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir araç olan bütçenin kamu mali yönetimindeki en önemli işlevlerinden biri kaynak-harcama dengesinin sağlanmasıdır. Kamu hizmetleri ile kaynaklar arasında denge kurmaya çalışan bütçe bu fonksiyonunu kullanılan sınıflandırma sistematigi ile yerine getirmeye çalışır. Bu kapsamda 1990'lı yılların başlarına dek kullanılan bütçe sistemleri kamu kaynaklarının rasyonel kullanımını sağlayacak tarzda olmamış ve bütçeleme süreci artan işlemler, baskı ve çıkar gruplarının etkileri ve kaynakların tahsisinde belirli bir yöntemin olmaması gibi nedenlerle kaynak dengesini sağlayamamıştır.

Tablo 1: Klasik Bütçe ve Yeni Bütçe Perspektifi

KLASİK BÜTÇE ANLAYIŞI	YENİ BÜTÇE ANLAYIŞI
Denk Olmayan (Açık) Bütçe Anlayışı	Denk Bütçe Anlayışı
Geleneksel Bütçe Sistemi	Performans Bütçe Sistemi
Yıllık Bütçe Anlayışı	Çok Yıllı Bütçeleme Anlayışı
Saydam Olmayan Bütçeleme Anlayışı	Şeffaf Bütçe Yönetimi
Yasama, Yürütme, Yargı Denetimi	Kamuoyu Denetimi
Mali Denetim	Performans Denetimi

Kaynak: DEMİRCAN, Esra, (2006), “Reform of Budget in Public Financial Management Reorganization: The Case of Turkey”, International Business Administration Symposium, Karvina: Silesian University in Opava, 26-27 April’ den uyarlanmıştır.

Öte yandan, girdi odaklı kaynak tahsisinden çıktı odaklı kaynak tahsisine yöneliş, diğer bir deyişle kamusal faaliyetlerin nasıl yapıldığı değil de kamu sektöründe ne yapıldığının önemsenmesinin, kaynakların kullanımında etkinliği arttıracığı yönünde yaygın bir anlayış vardır. Ayrıca, saydamlık ve hesap verilebilirlik özellikleri; hükümetlerin kendilerine emanet edilen kamu fonlarının etkin olarak kullanılması konusunda, parlamentolara ve halka güvence vermesinde önemli bir araç olarak görülmektedir (Kesik, 2005:131).

IV- BÜTÇE SİSTEMLERİNDEKİ DEĞİŞİM SÜRECİNE TÜRK KAMU MALİYESİNİN UYUMU

Türkiye’de dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmek, kamu mali yönetiminde yeniden yapılanmayı sağlamak ve AB’ne mali uyumun sağlanması amacıyla 1973 yılında program esaslı bütçeleme sistemine geçilmiştir. Bununla birlikte, Türk kamu bütçeleme, Cumhuriyetin ilanından sonra ortaya çıkan süreç içerisinde hem içerik hem de uygulama açısından bir dizi gelişme göstermiş olmasına karşın, genel nitelikleriyle klasik bütçe sisteminin temel prensiplerine dayalı olmuş ve bu sistemin taşıdığı aksaklıkları da (plan-program, program-bütçe ve plan-bütçe ilişkisinin kurulamamış olması, program amaçlarının net olarak belirlenememesi, harcama denetiminin yetersizliği, ödenek belirlemedeki yetersizlikler, Maliye Bakanlığı ile harcamacı birimler arasındaki ilişkilerin yetersizliği) bünyesinde taşımıştır (Falay, 1987:132-135).

Dünyada performans esaslı bütçelemeye geçiş yönünde yaşanan gelişmelere paralel olarak Türkiye’de de Maliye Bakanlığı’nca, 2001 yılında “Sürekli Kalite Geliştirme ve Kamu Bütçeleme Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Projesi” çerçevesinde (altı kurumda çeşitli faaliyet ve projeler pilot olarak seçilerek performans esaslı bütçeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu kurumlardaki faaliyet/projeler için 2003-2007 yıllarını kapsayan stratejik plan ile 2003 yılı performans planı (programı) hazırlanmıştır (Maliye Bakanlığı, 2004b:2).

Bu gelişmelere paralel olarak, kamu harcama reformu kapsamında hazırlanan ve 10.12.2003 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanun ile kamu mali yönetiminde mali disiplin, hesap verebilirlik ve mali saydamlık hedeflenerek, kamu kaynaklarının etkin,

verimli ve tutumlu kullanılmasını sağlamak üzere performans esaslı bütçelemeye geçiş öngörülmüştür (Maliye Bakanlığı, 2004b:3).

Tablo 2: Türk Bütçeleme Sürecinin Dünyadaki Değişim Trendine Uyumu

DÖNEM	SÜRECİ
1923-1990	Türk Bütçeleme Sürecinde Klasik Bütçe Sisteminin Etkileri
1990-1995	Türk Bütçeleme Sürecinin AB'ye Uyum Süreci ve Dünya Bankası Ortak Bütçe Reform Çalışmaları
1995-1998	Türk Bütçeleme Sürecinde Sistem Değişikliği Yönünde IMF ve AB ile Ortaklaşa Başlatılan Girişimler
1998-2004	Hesap verebilirlik, Mali Disiplin, Mali Saydamlık ve Performans Esaslı Bütçelemeye Geçiş Yönünde Yapılan Kanuni Düzenleme

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 2’de görüleceği üzere Türk bütçeleme sürecinin dünyadaki değişim trendine uyumu 1990’lı yıllarda başlamış ve yukarıda da ifade edildiği gibi 2000’li yıllarda bu süreç ivme kazanmaya başlamıştır.

5018 Sayılı Kanunun 9. maddesinde performans esaslı bütçelemeye değinilmiş ve buna göre; “*kamu idarelerinin; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlamaları gereği*”ne işaret edilmiştir. Aynı maddede “*kamu kuruluşlarının kaynak tahsislerinin stratejik planları, yıllık amaç ve hedefleri ve performans göstergelerine dayandırma zorunluluğu getirilerek, bütçelerini stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlamaları zorunluluğu getirilmiş ve performans esaslı bütçelemeye ilişkin hususları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Stratejik plan konusunda ise Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yetkili kılınmıştır*” (Maliye Bakanlığı, 2006:17-18).

5018 Sayılı Kanun kamu idarelerinin performans esaslı bütçelemeye geçiş anlamında ilk adımını stratejik plan olarak belirlemiş ve bu planda yer alan temel ilke ve hedefler ile performans göstergeleri ise performans esaslı bütçelemeye temel teşkil etmiştir.

1- Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminden Beklenen Faydalar

Türk bütçe sürecinde 2003 yılında kabul edilen Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yeni bir dönem başlamıştır. Bu süreçte ortaya çıkan gelişmelerden birisini, kanunun 9. 10. 13. ve 16. maddelerinde yer bulan girdi-çıkıtı esasına dayanan performans esaslı bütçeleme sistemi ve bu sisteme dayalı öğeler (stratejik plan ve çok yıllık bütçeleme süreci) oluşturmuştur.

a) Bütçe-Plan İlişkisinin Kurulması

Bütçede bütçe-plan ilişkisinin kurulması bütçe uygulama sonuçlarının başarısı açısından önemlidir. Türkiye’de 1973 yılından sonra uygulamaya konulan program bütçe sisteminin temel özelliklerinden birisi olan planlama-

programlama-bütçeleme ilişkisi, Türk bütçe modelinde kesinlikle ortaya konulmamış ve bu süreçlerden her birinin diğer ikisi karşısındaki durumu açıklığa kavuşturulamamıştır. Örneğin, sisteme dahil planlama süreci ile iktisadi planlama, sınırları ve nitelikleri belirlemek şeklinde ele alınmamış ve beş yıllık kalkınma planı ile program planlaması aynı anlamda kullanılmıştır (Falay, 1987:144).

Kanunun 9. maddesi ile yukarıda da ifade edildiği üzere, bütçenin her bir harcamacı birim tarafından kalkınma planları esas alınarak hazırlanacak olan stratejik plandaki amaçlara dayandırılması bütçe-plan ilişkisinin kurulmasında atılmış olan önemli bir adımdır. Diğer yandan; Türk bütçe sistemine 5018 Sayılı Kanun ile kazandırılmış ve ayrı bir başlık altında incelenecek olan orta vadeli harcama sistemi de bütçe-plan ilişkisinin kurulması yönünde atılmış önemli bir adımdır.

b) Mali Saydamlığın Sağlanması

Mali saydamlık, daha önce de ifade edildiği üzere; hükümetin yapısının ve fonksiyonlarının, mali politika planlarının, kamu sektörü hesaplarının ve mali hedeflerinin kamuoyuna açık olmasıdır (Maliye Bakanlığı, 2004:62). Bu doğrultuda 5018 Sayılı Kanunda mali saydamlık; “*her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi*” olarak ifade edilmiştir (Maliye Bakanlığı, 2006:16). Mali saydamlığın sağlanmasında performans esaslı bütçeleme sürecinin önemi performans göstergelerinin belirlenmesi açısından ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan kanunun 10. maddesinde yer bulan “*Bakanların; idarelerinin amaçları, hedefleri, stratejileri, varlıkları, yükümlülükleri ve yıllık performans programları konusunda her mali yılın ilk ayı içinde kamuoyunu bilgilendirmeleri*” (Maliye Bakanlığı, 2006:19) ifadesi de performans bütçe sistemi ile mali saydamlık arasındaki bağlantıyı ortaya koymasından önemli bir düzenlemedir.

Öte yandan mali saydamlığın sağlanmasında Türk kamu mali yönetiminde yeni bir uygulama alanı niteliğinde olan analitik bütçe sisteminin de önemli bir payı olmuştur. Kanunun 17. maddesine göre; “*gider ve gelir teklifleri, ekonomik ve mali analiz yapılmasına imkan verecek, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak şekilde, Maliye Bakanlığınca uluslararası standartlara uyumlu olarak belirlenen sınıflandırma sistemine göre bağlanır*” (Maliye Bakanlığı, 2006:26) ifadesiyle analitik bütçe sisteminin alt yapısı oluşturulmuştur. Böylece, Türkiye’de uygulanan mevcut bütçe sisteminin etkinliğinin artırılması ve program bütçe sisteminden kaynaklanan aksaklıkların giderilmesi amacıyla öngörülen analitik bütçe sistemi kamu mali yönetimine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Demircan, 2005:68).

c) Performans Denetimi

Performans denetimi kamu mali yönetiminde son dönemlerde önem kazanmaya başlamış olan bir denetim şeklidir. Bu denetimin sağlanmasında en etkili olan bütçe sistemi ise performans esaslı bütçeleme sistemidir. 5018 Sayılı Kanunun 9. maddesinde yer alan “*Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve ilgili kamu idaresi tarafından birlikte tespit edilecek olan performans göstergelerinin kuruluşların bütçelerinde yer almaları ve performans*

denetimlerinin bu göstergeler çerçevesinde gerçekleştirilmesi” (Maliye Bakanlığı, 2006:18) ifadesi performans denetiminin Türk kamu mali yönetimine dahil olduğunu ortaya koyan ifadelerdir.

Diğer yandan Türk kamu mali yönetiminde 2004 yılından itibaren uygulama alanı bulan analitik bütçe sistemi de performans denetiminin sağlanması bakımından önemli bir adımdır.

d) Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin Sağlanması

Kamu hizmetlerinde etkinlik bir kamu hizmetinin sunumundan elde edilen fayda ile kamu hizmetinin maliyeti arasındaki ilişkiye bağlıdır. Kamu hizmetlerinde fayda-maliyet değerlemesinin yapılması aynı zamanda kaynak-harcama dengesinin sağlanması açısından da önemlidir. 5018 Sayılı Kanununun 13. maddesine göre; “*bütçelerin kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanması, uygulanması ve kontrol edilmesi*” (Maliye Bakanlığı, 2006:22) esaslı performans esaslı bütçeleme sisteminin fayda-maliyet analizine imkan veren bir sistem olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer yandan, Türk kamu mali yönetiminde bütçede *nakit esasından tahakkuk esasına* geçilmesi de her yıl ne kadar mali işlem yapıldığını ortaya koyarak kurumlara ilişkin istatistik verileri daha anlamlı hale getirecektir (Öz ve Kaplan, 2005:249).

e) Orta Vadeli Harcama Sisteminin İşlerliği

Çok yıllık bütçeleme, temelde politika, plan ve bütçe bağlantısının kurulmasının en önemli aracıdır. Nitekim etkin bir bütçeleme, ihtiyaçlar ve kaynaklar arasındaki dengeyi etkin bir şekilde kurmayı gerektirir. Bu bağlamda çok yıllık bütçeleme; politika ve bütçe arasındaki bağlantıyı sağlamak suretiyle bütçelerin öngörülebilirliğinin ve güvenilirliğinin artırılmasına katkıda bulunur (Kesik, 2005:131). Bu sistemin başarısı aynı zamanda hükümetlerin ekonomik ve mali programların yürütülmesi, mali disiplinin sürdürülmesi ve kamu mali reformlarının gerçekleştirilmesi konusundaki kararlılığını gösterir (Basri Aktan, 2005:17). 5018 Sayılı Kanununun 16. maddesinde yer alan “*merkezi yönetim bütçe hazırlık sürecinin Bakanlar Kurulunun Mayıs ayının sonuna kadar toplanarak kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan orta vadeli programı kabul etmesi ve resmi gazetede yayınlamasıyla başlaması*” (Maliye Bakanlığı, 2006:25) orta vadeli harcama sistemine geçişin kanuni dayanağını oluşturmuştur.

f) Mali Disiplinin Sağlanması

Performans esaslı bütçeleme sisteminin esasında bulunan orta vadeli plan uygulaması, stratejik plan uygulaması, performans denetimi ve fayda-maliyet analizinin öngörülmesi ile kamu kesiminde kaynak-harcama dengesinin sağlanması aynı zamanda mali disiplini de ortaya koyan temel ilkelerdir. Nitekim 5018 Sayılı Kanununun kabul edilme amacı olarak 1. maddesinde yer alan

“.....kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını.....” (Maliye Bakanlığı, 2006:11) ifadesine göre kanunun temel amacının mali disiplinin sağlanması olduğu açıkça görülebilmektedir.

2- Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Uygulamada Ortaya Çıkabilecek Aksaklıkları

Performans esaslı bütçeleme sistemi, taşıdığı faydalar yanı sıra, bazı zorluk ve riskleri de içeren bir sistemdir. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yapılması öngörülen ve yukarıda ifade edilen uygulamaların gerçekleştirilmesi öncelikle nitelikli eleman ihtiyacını gerektirmektedir. Bu konuda ortaya konulabilecek gelişmeler belirli bir süreci gerektirecektir. Diğer yandan mevcut elemanların sisteme uyumunun da bir süreci gerektireceği bir diğer gerçektir. Nitekim, performans bütçe sisteminin işlevselliği için kamu kuruluşlarının performansa dayalı faaliyet gösteren kuruluş olma vasıflarının geliştirilmesi gerekir (Aydemir, 2005:29).

Bir diğer açıdan harcamacı birimlerin kararlarına merkezi bütçe kurumlarının aşırı müdahalesi performansın gerçekleştirilmesi karşısında bir engel ve gerekçe niteliği taşıyabilecektir. Bu anlamda merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin cari bütçelerinin Maliye Bakanlığınca, yatırım bütçelerinin ise DPT Müsteşarlığınca değerlendirilecek olması, kurumların kendi bütçeleri üzerindeki söz haklarını azaltabilecek, farklı bakış açıları nedeniyle cari harcamalar ile yatırım harcamaları arasında uyumsuzluk ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle merkezi bütçe birimlerinin idarelere yönetim için yeterli alan bırakması performans sorumluluğunun ortaya çıkması açısından gereklidir (Erüz, 2005:71).

Harcamacı birimlerin stratejik plan hazırlama zorunluluğu, bu kuruluşların iş yükünü arttıracak ve stratejik planın hazırlanmasında farklı kuruluşlar devreye girebilecektir. Bu durum kamu kuruluşlarının özerkliğini zedeleyebilecek ve diğer kurum ve kuruluşlara olan bağımlılığını arttırabilecektir.

Maliye politikasının etkinliğinin artırılması, mali disiplin ve saydamlığın gerçekleştirilmesi ve orta vadede ülke ekonomisinde ortaya çıkabilecek gelişmelerin öngörülebilirliğinin sağlanması amacıyla uygulamaya konulan üç yıllık bütçelemeye geçiş sürecinin başarısı istikrarlı bir ekonomik yapının varlığı ile mümkün olabilecektir. Bu durumda ülkede öncelikle siyasi ve akabinde ekonomik istikrarın sağlanması koşullarında üç yıllık bütçeleme sürecinin başarı şansı artacaktır (Kızıldaş, 2003:13).

Performans bütçe sisteminde kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanmasında belirli hedeflerin kaynaklara yönlendirilmesi ve hedeflere ne ölçüde ulaşılabildiğinin değerlendirilmesi önemli bir unsurdur. Performans ölçüleri veya göstergelerinden oluşan performans bilgileri ilk aşamada kuruluş düzeyinde ölçülebilirken, bir sonraki aşamada merkezi kuruluşların katkılarıyla sektörel ve makro düzeyde ölçülüp değerlendirilebilmektedir. Ölçülerin ve verilerin doğruluk, kalite ve güvenilirliğinin sağlanması kritik önem taşıyan bir durum olmakla birlikte, hesap verme sorumluluğu bulunanlara, karar vericilere ve vatandaşlara tutarlı, karşılaştırılabilir, güvenilir ve kullanışlı bilgilerin aktarılması

hayati bir konudur. Ancak, sistemin uygulanmasında önemli bir risk unsuru, ölçmenin kolayca gerçekleştirilecek bir süreç olmamasıdır (Aydemir, 2005:28).

V- SONUÇ

İçerisinde bulunduğumuz 21. yüzyıl tüm dünya ülkelerinde önemli değişme ve gelişmelerin yaşandığı ve sınır ötesi faaliyetlerin artış gösterdiği bir dönem olmaya başlamıştır. Bu süreçte önceki dönemlere nazaran ivme kazanan küreselleşme akımı devletlerin ekonomik rol ve fonksiyonlarının da yeniden sorgulanmasına yol açmıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde ortaya çıkan iktisadi doktrin ve ekonomik entegrasyon hareketleri devletin ekonomik rolünün belirlenmesinde önemli bir rolü üstlenmiştir.

Küreselleşme sürecinin getirmiş olduğu yeni ekonomik düzende yeniden şekil bulan yeni devlet anlayışının kamu mali yönetimine yansımaları; etkin fakat (müdahaleci olmayıp) yönlendirici ve katılımcı devlet anlayışı şeklinde olmuştur. Bu süreçte kamu mali yönetimine hakim olan temel ilkeler; mali disiplin, mali saydamlık ve performans yönetimi olarak uygulama alanı bulmuştur.

Küreselleşme sürecinin getirmiş olduğu yeni ekonomik düzende kamu mali yönetiminde ortaya çıkan gelişmeler bütçe sistemlerini de yakından etkilemiştir. Öncelikle OECD ülkelerinde hızla uygulama alanı bulan ve daha sonraki 1990'lı dönemlerde gelişmiş ülkelere doğru seyrini hızlandıran performans esaslı bütçe sistemi kamu mali yönetimine yeni bir anlayışı kazandırmıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarında yapılması hedeflenen hizmetler ile kaynaklar arasında denge kuran ve hedeflere ne ölçüde ulaşılabildiğini ortaya koyan bu sistem kamu kuruluşlarına ilk kez stratejik plan, ölçme ve değerlendirme, girdi-çıktı, verimlilik, sonuç gibi kavramları dahil ederek, kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması amacına odaklanmıştır.

Performans esaslı bütçeleme süreci, yukarıda da ifade edildiği üzere kamu kaynaklarıyla belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşılabildiğini gösteren ve sonuç değerlemesine dayalı olan bir bütçe sistemidir. Bu şekilde devletin hangi amaçlarla ne kadar harcama yaptığı da ortaya konulabilmektedir. Türk kamu mali yönetiminde Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu kuruluşlarında stratejik plan ve performans göstergelerine dayalı performans esaslı bütçeleme sistemine geçişin öngörülmesi ile bütçe, mali plan olma niteliğinin yanı sıra, önemli bir ekonomik araç olma işlevini de kazanmış olmaktadır.

Türkiye'de performans esaslı bütçeleme sistemine geçiş ile mali disiplinin sağlanması, bütçe-plan ilişkisinin kurulması, orta vadeli harcama sistemine geçiş, performans yönetimi ve denetiminin sağlanması, kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması ve mali saydamlığın sağlanmasının mümkün hale gelebilecek olması kamu mali yönetimine kazandırılan gelişmelerdir. Bununla birlikte; uygulamada karşı karşıya kalınan aksaklıkların giderilebilmesi ve kamu kurumlarının sisteme uyumunun ve sistemin başarısının belirli bir süreci gerektireceği de gözardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- 1) Aktan C., C., Dileyici, D., Vural, İ., Y., (2004), **Kamu Maliyesinde Çağdaş Yaklaşımlar**, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.
- 2) Aktan, C., C., (2001), **Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi**, Anadolu Matbaacılık, İzmir.
- 3) Aktan, H., B., (2005), “Çok Yıllı Bütçeleme ve Türkiye Uygulaması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:286, Haziran, ss:17-20.
- 4) Andrews, M., (2004), “Authority, Acceptance, Ability and Performance Based Budgeting”, **The International Journal of Public Sector Management**, Vol:17, Iss 4/5, pp:332-341.
- 5) Annett, A., and Jaeger, A., (2004), “Europe’s Quest for Fiscal Discipline”, **Finance & Development**, June, pp:22-25.
- 6) Aydemir, B., (2005), “Stratejik Yönetim ve Bütçe”, **20. Türkiye Maliye Sempozyumu: Türkiye’de Yeniden Mali Yapılanma**, 23-27 Mayıs, Karahayıt-Pamukkale, ss:24-33.
- 7) Demircan, E., (2005), “Karşılaştırmalı Bir Perspektiften Kamu Mali Yönetiminde Türk Bütçe Sistemi ve Analitik Bütçe Sistemine Geçiş”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)**, Sayı:25, Ocak.
- 8) Demircan, Esra, (2006), “Reform of Budget in Public Financial Management Reorganization:The Case of Turkey”, 4. International Business Administration Symposium, Karvina: Silesian University in Opava, 26-27 April.
- 9) Diamond, J., (2002), “Performance Budgeting-Is Accrual Accounting Required?”, **IMF Working Paper, WP/02/240**, December.
- 10) Edizdoğan, N., (1989), **Kamu Bütçesi**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No:15, Bursa.
- 11) Erüz, E., (2005), “Yeni Mali Yönetim Yapısında Performans Esaslı Bütçeleme”, **20. Türkiye Maliye Sempozyumu: Türkiye’de Yeniden Mali Yapılanma**, 23-27 Mayıs, Karahayıt-Pamukkale, ss:61-73.
- 12) Falay N., (1987), **Program Bütçe ve Sıfır Esaslı Bütçe Sistemleri**, İstanbul Üniversitesi Yayın No:521, Maliye Araştırma Merkezi Yayın No:71, İstanbul.
- 13) Kelly, J., M., (2005), “A Century of Public Budgeting Reform: The Key Question”, **Administration and Society**, Vol:37, No:1, March, pp:89-109.
- 14) Kesik, A., (2005), “Avrupa Birliği Sürecinde Türk Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması: Çok Yıllı Bütçelemenin Uygulanabilirliği”, **Sosyo-Ekonomi Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, ss:127-144.
- 15) Kızıltaş, E., (2003), “Çok Yıllı Bütçeleme Sistemi”, **Bütçe Dünyası**, Sonbahar, Sayı:16, ss:13-24.
- 16) Landefeld, J.S., and Fraumeni, B.M., (2000), “Measuring the New Economy”, **Bureau of Economic Analysis Advisory Committee Meeting**, May, www.bea.gov/bea/papers.htm-30k, 03.03.2006.
- 17) McGill, R., (2001), “Performance Budgeting”, **The International Journal of Public Sector Management**, Bradford, Vol: 14, ISS 4/5, <http://www.ingentaconnect.com/content/mcb/042/2001/00000014/00000005/art00001>, 12.02.2006.
- 18) Öz, E., Kaplan, E., (2005), “Türk Mali Sisteminin Yeniden Yapılandırılması”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl:77, Sayı:446, Mart, ss:243-261.
- 19) Robinson, M., and Brumby, J., (2005), “Does Performance Budgeting Work”, **IMF Working Paper, WP/05/210**, November.
- 20) Rodrik, D., (2000), **Yeni Küresel Ekonomi ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Dışa Açılma Nasıl Gerçekleştirilmeli?**, Sabah Kitapları 107-Çağdaş Bakışlar Dizisi 27, İstanbul.
- 21) Samuelson, P., (2001), “The New Economy and Information Technology Policy”, **Publication Version**, Hal R. Varian, University of California, Berkeley, July, <http://www.sims.berkeley.edu/~pam/papers/infopolicy>, 22.04.2006.
- 22) Schick, A., (2003), “The Role of Fiscal Rule in Budgeting”, **OECD Journal on Budgeting**, Volume 3-No:3, ss:7-35.

- 23) Soros, G., (2003), **Küreselleşme Üzerine**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- 24) Stiglitz, J., E., (2002), **Küreselleşme-Büyük Hayal Kırıklığı**; (Çev: Arzu TAŞÇIOĞLU-Deniz VURAL), Plan B Yayıncılık, İstanbul.
- 25) Stiglitz, J., E., (2003), "Globalization and Growth in Emerging Markets and the New Economy", **Journal of Policy Modeling**, 25, pp:505-524.
- 26) T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, (2004a), **Ulusal ve Uluslar arası Çalışmalar Işığında Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu**, Sayı:2004/1, Şubat, Ankara.
- 27) T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, (2004b), **Performans Esaslı Bütçeleme Rehberi (Pilot Kurumlar İçin Taslak)**, Ankara.
- 28) T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, (2004c), **2005 Yılı Bütçe Hazırlama Rehberi**, Ankara.
- 29) T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, (2006), **5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu**, Şubat, Ankara.
- 30) Tanzi, V., (1998), "The Demise of the Nation State?", **IMF Working Paper**, WP/98/120.